

melodijo kake domače pesmi brez spremljanja, potem jo izpreminja, da navadi na istem napevu učenca na različne takte, in mu tako polagoma

vzgaja glasbeni čut. Skladbe, s katerimi jih uri, so sami domači napevi. Delu se vidi, da je zlagatelj ne le izurjen citrar, ampak tudi dober teoretik.

E. L.

Razne stvari.

Fotografovanje v prirodnih barvah.

(Spisal dr. Simon Šubic.)

Komu ni znana sivkasta ali rjavkasta barva naših obrazov, katere nam podajajo fotografije? Naj je tvoj obraz rdeč ali bleđ, fotografija ga slika bledega, in če hočeš, da ima tvoje obličje na fotografiji kaj barve, moraš si jo izprositi od fotografa, da ti na sliki lica pobarva.

Na izvorni fotografiji se doslej barva našega obraza ne loči od barve drugih stvari, bodisi ta stvar v prirodi še tako žive rdeče, rмене, zelene ali kakoršne koli barve.

Dolgo časa že poskušajo učeni fotografi in kemiki, kako bi prisilili solnčno svetlobo, da jim naslika fotografije s tistimi barvami, ki jih imajo fotografovane stvari v prirodi. A doslej so morali nadomestovati barve na brezbarvnih fotografijah z roko in čopiči.

Nekaj časa sēm pa dobivamo semtertje fotografije v pravih prirodnih barvah.

Začetkom skoraj ni bilo nobenega upanja, da se s fotografijo pokličejo naravne barve na dan; polagoma se je jelo vzbujati tudi to upanje.

E. Kuquerel in Nieper sta na srebrnih ploščah, pregrnjenih s pokloranim srebrom, zagledala barvaste slike — toda z nobeno pomočjo, z nobenimi izkušali ali reagensijami se jima ni posrečilo utrditi te barvaste slike na ploščici tako, da bi se ohranile za rabo. Šele Poitevin-u se je to posrečilo, zakaj on je take barvaste slike prvi proizvajal na papirju.

Po Poitevinovem vzgledu so od l. 1892. sēm napravljali barvaste slike: Lippmann v Parizu, H. K r o n e v Draždanih in dr. Valenta na Dunaju. Ti možje so imeli toliko uspeha, da se jim je posrečilo ohraniti slike; brez stanovitnosti, kakoršne so bile Kuquerelove podobe, pa nimajo fotografske slike nobene vrednosti. Valentove slike posnemajo najzvesteje prirodne barve predmetov; posebno dobro se mu je posrečila pisana fotografija solnčnega spektra z mavričnimi barvami.

Valenta je dokazal, da take fotografije izpreminjajo začasno svoje barve poleg mavričnega trakú tje proti rdečemu koncu, če jih ogledujemo po strani ali če jih obseva solnčna luč.

Kako pa se bo ta težavna umetnost vršila v dejanski fotografiji, to utegne pokazati izkušnja sama.

Nekaj bolj dovršen za dejansko rabo je drug način barvne fotografije, znan z imenom: „avtotypija“. Izumil jo je avstrijski baron Ranconnet. Ta mož je že l. 1865. nasvetoval, naj se naredi od vsake stvari troje fotografskih slik. Svetloba, prihajajoča od vsake stvari, ki jo hočemo fotografovati v njenih prirodnih barvah, naj gre pri prvi sliki skozi rdeče, pri drugi skozi rmeno in pri tretji skozi modro barvano stekleno ploščico, predno se spusti v aparat in predno zadene na kemijsko-občutljivo fotografsko ploščico. Te troje slik naj se (slično kakor pri kamenopisju) prestavi vsaka na svoj kamen. Potem naj se povalja vsak kamen z barvo svoje slike, t. j. z barvo tistega stekla, skozi katero je prihajala svetloba na fotografsko tablico ob povjemi dotične slike. In naposled naj se troje pisanih kamenov natisne drug za drugim na isti list.

Ta fotografski način pa je, vsaj od začetka, izpodlelel nekaj zaradi pomanjkanja čisto monohromatičnih steklenih plošč, t. j. s čisto jedino barvo, nekaj pa tudi zaradi neobčutljivosti fotografskih plošč za rdečo in rmeno svetlobo.

Ko pa je H. Vogel v Berlinu izumil „senzibilatore“ ali občutljive steklene tablice, bilo je mogoče poskušati Ranconnetov nasvet po drugi poti. Vogel je nasvetoval troje ali čvetero fotografskih povjem, vsako povjemo na posebno občutljivo ploščico. Vsaka fotografska ploščica pa je posebej z neko kemijsko primesjo narejena občutljiva za drugo barvo mavričnega trakú.

Vsako prvotno fotografsko sliko je prestavil Vogel na svoj posebni kamen, kateri je povaljan z isto barvo, ki jo je sprejemala dotična ploščica one slike. In nazadnje se vse troje ali čvetero pisanih kamenov natisne v jedno podobo na isti list.

Na ta način so jeli delati fotografije s prirodnimi barvami Albert v Monakovem, H. Vogel v Berlinu, Löwi in Jasper na Dunaju, cesarska tiskarna v Petrogradu, Husník v Pragi in drugi. In tako se dandanes že razpostavljajo občinstvu na ogled v prodajalnicah po oknih „hromofotografske“ slike raznih predmetov, posebno slikovitih pokrajin.¹⁾

¹⁾ Med takimi slikami se mi zdē najimenitnejše iz Curiha pod imenom „Photochrom Zürich“. Le-ta izdeluje prekrasne pokrajne podobe z vseh strani sveta; zvršuje jih zares umetno in kaj srečno posnema in predstavlja pred oči, bodisi obraze prirode same, bodisi podobe mest in starin, bodisi narodne prizore. Prijateljem

Sedaj je premagana prva težava in napredek se kaže od dné do dné. Kar je še težav, te bodo premagali danes ali jutri, in naposled dosežemo hromofotografijo, t. j. fotografijo v pravih prirodnih barvah.

Omeniti je vredno nedavnih poskusenj v Berlinu.

Claude Dubois-Reymond je razkazoval v „prosti družbi fotografov“ fotografije s prirodnimi barvami, katere je bil prejel iz Dublina. Kazal je sicer le troje takih fotografij, namreč sliko idilskega zatišja, podobo dublinskega vseučilišča in portret nekega moža.

Očem niso te podobe kazale nič posebnega. A presenečeni so stali ogledovalci teh slik pred platneno preprogo, ko so se te slike razsvetljene na njej prikazale v povečkani podobi — in v svojih prirodnih barvah.

Posebno pa je fotografe razveselila nada, da bodo v kratkem celó oni izdelovali take znamenite slike, in sicer s svojimi navadnimi aparati.

No, kako so pa zvršene fotografije? Poslušajte, kakó!

Na pomoč se vzame zopet troje barv iz mavričnega trakú ali solnčnega spektra, in sicer rdeča, rmena in modra barva. Toda te barve je izumitelj porabil drugače, kakor v prejšnjem vzgledu. Mož je načrtal gladko ploščico čistega stekla z gostimi, vstric tekočimi črtami — osem črt na vsak milimeter. Vsaki teh črt je dal drugo barvo; če je prva rdeča, naredil je drugo rmeno, tretjo modro, in četrto zopet rdečo itd.

Ko je hotel fotografovati s prirodnimi barvami, zaprl je žarkom pot do aparata s svojo tanko pisano ploščico. Sedaj je morala svetloba sijati skozi to ploščico in tako vtisniti podobo stvari, od katere je prihajala.¹⁾

Na tako narejeni fotografski sliki se ob navadnem ogledovanju ne vidi nič posebnega. Če pa vzameš zopet ono drobno prečrtano, prozorno ploščico in jo položiš na to sliko, pokaže se ti hipoma krasna slika, vsa pisana v svojih živih, pravih barvah.

To je gotovo nenavaden uspeh. Tajiti se ne dá, da od začetka delajo ploščice težavo. Vendar-le radi pripoznavamo tej iznajdbi izboren napredek, korak imeniten, da važnejšega ne poznamo pri tej umetnosti, odkar je iznajdena fotografija — če ga potrdi raba.

Iepe umetnosti, ki iščejo barvanih slik — takih, ki bi razveseljevale oči in ogrevale srce, a ne morejo kupiti dragih, priporočamo posebno „Photochrome“. Po ceni so in vse hvale vredne; meriti se smejo z umetno slikarjijo, katera razvedri glavo, okrepeča dušo in povzdigne duha visoko nad zemljo do kraljestva višjih idej.

¹⁾ Če bomo mogli, opišemo to delo obširneje.
Uredn.

Pismo Davorina Trstenjaka.

V zapuščini pokojnega pisatelja Fr. Štruklja se je našlo to-le pismo Trstenjakovo:

Velečestiti Gospod,
Dragi moj Jaroslave!

Dolgo sem odlagal svojim odgovorom. Ne časa, ne zdravja. Gospodar sem čez 625 oralov zemljišča, zapovedujem vsaki dan 12 poslom, proti konci leta obilo uradnega pisanja — mnogo korespondencij — e brate! večkrat se mi že gabi pero prijeti. Pristavil sem Vam v knjigi slovenska imena, roman sam, ako ga predelate, bode prijetno, zanimivo berilo, — Vi ste v takih rečeh mojster. Kako mično ste nam popisali Schubertovo življenje! Lepa hvala, da ste prijatelj „Kresu“. Ta solidni časopis ima mnogo nasprotnikov, celó v „Slovenci“ je nedavno nekdo (g. prof. Marn?) mu dal brco, češ, da ima preveč suhoparnih starinskih reči! Čudim se, da se je Marn zaljubil v „Zvon“, — on, nekdanji največji antagonist Mladoslovencev, jeli bere, kako „amerikanske“ so večidel Zvonove novele?

Bogme! take episode, kakor njih najdete v „Kuzovcih“, „non aedificant“, tudi eva povest je ričet, skoz in skoz ne logična, ne naravna in tudi brez vse n r a v n e tendence.

Čitatelji naših belletrističnih časopisov so veči del dijaki, tem treba dajati resnega berila, nekaj realističnega za um, ne pa samo za fantazijo in ščegetenje občutkov.

Pri časopisju, kjer ni etičnega pravca, bi jaz, ki nikdar nesem bil strastnež ali ednostransk zelot, ne bi bil bi rad za kuma. Zvonovci si vso močjo prizadevajo „Kres“ zatreti, zato so si najeli še vtipkarje in humoriste, da ga smešijo. Neka! — Ako „Kres“ neha, tudi „Zvon“ ne bode dolgo pel. Poznam jaz svoje Pappenheimere. „Kres“ smo ustanovili, da mladež našo odvrčamo od moderne zapadno-evropske čuvstvene literature, od onih pogubonosnih nazorov, ki morijo duha in okužijo srce, od one svetoboli, ktera je tudi uže naših boljih pesnikov se lotila, in se ne strinja z krščanskimi nazori.

„Kres“ smo ustanovili tudi za gojevanje stroge znanstvene literature. Ta se res nemore v takem „genr-u“ pisati, kakor lehkokrilate novele, za tako berilo treba studij, premišljevanja, preiskovanja, — res je večkrat „suhoparno“ za površne duhove, a ne za misleče ljudi. Kdor se Stritarjevega načela drži, da Slovencem ne treba znanstvene literature, ta je fantast in nepraktičen idealist.

Ubogí smo postali mi Slovenci, nemamo nobenega vodje ne na političnem, ne na slovstvenem polji. Še Bleiweis, ki je vendar bil skoz in skoz praktičen človek, ne odganjal v svojih „Novicah“ znanstvenih spisov.